Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXIX № 27 (3490) Варшава, 7 липня 2024 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Петро Федусьо – у Групі радників генпрокурора. с. 2

Хор «Майстерня пісні» став переможцем конкурсу «Pomerania Cantat». с. 8

17-те «Післяобіддя з українською культурою» в Ілаві. с. 10

ISSN 027-8254
27
9 770027 825245

Фото з архіву героя статті

ТЕМА НОМЕРА

Григорій СПОДАРИК

Петро Федусьо – у Групі радників генпрокурора

«Право на свободу слова не можна ототожнювати з правом принижувати гідність інших людей», – так каже Петро Федусьо, член нашої громади, юридичний радник, який увійшов до складу Групи радників при генеральному прокурорі Адамі Боднарові у справах протидії мові ворожнечі та злочинам на ґрунті упереджень. Розпорядження щодо цього генеральний прокурор видав 12 червня.

Метою команди є підготовка підґрунтя для системної та комплексної стратегії протидії та покарання мови ненависті та злочинів, вчинених на ґрунті упереджень. Завданням експертів буде, зокрема: аналіз способів реагування на такі злочини або їхній брак з боку органів державної влади, у тому числі прокуратури, консультації з суддями чи прокурорами щодо вибору найкращих інструментів протидії цим злочинам, ініціювання досліджень явищ, які сприяють появі мові ненависті, розробка рекомендацій щодо реагування на неї в інтернеті, опрацювання навчальних матеріалів для суддів та прокурорів тощо.

– Чому виникла необхідність у створенні такого колективу?

– Генеральний прокурор Адам Боднар розуміє важливість проблем, пов'язаних із протидією мові ворожнечі та злочинам на ґрунті упереджень. Група складається з 13 осіб і має міждисциплінарний характер. У ній є люди різних спеціальностей, практики, тому будемо мати різні перспективи й оцінки ситуації. Ми бачимо справи з позиції потерпілих, практики – застосування законів, їхніх недоліків та перешкод для притягнення до відповідальності осіб, які вчинили такі злочини.

– Коли група розпочне роботу?

– Акти про призначення мають вручати в липні. На цей час запланована й перша робоча зустріч.

– Звідки у вас досвід у таких справах?

– Я вже 10 років займаюся мовою ворожнечі в рамах проєктів моніторингу Об'єднання українців у Польщі (ОУП). Вів майже 450 справ про мову ворожнечі, у яких було винесено понад 140 вироків про визнання обвинуваченого винним. Про результати моніторингу мови ворожнечі можна прочитати в дослідженні «Українська меншина та мігранти з України в Польщі. Аналіз дискурсу» та у звітах, які розміщені на сайті ОУП (ukraincy.org.pl/monitoring-mowy-nienawisci). За освітою я юрист та історик, маю судову і адвокатську аплікацію, зараз працюю юридичним радником. Проблеми мови ворожнечі – лише один із напрямів моєї діяльності. Звідси мій досвід.

– Що саме є мовою ворожнечі та злочинами на ґрунті упереджень?

– Це умовні назви. Злочини на ґрунті упереджень, котрі також називають «злочинами з ненависті» (англ. hate crime), – це кожен злочин, вчинений, наприклад, через національну, етнічну, расову чи релігійну приналежність потерпілої сторони. Для прикладу, це ситуація, у якій злочинець знищив автомобіль через те, що його власник був іншої національності. Така причина скоєння злочину впливає на міру покарання – вона стає більш суворою. Серед злочинів на ґрунті ненависті можна виокремити ті, які називають «мова ненависті» (англ. hate speech). Під ними розуміють висловлювання (слова, жести, малюнки), що ображають або розпалюють ненависть за національною ознакою. Це також використання погроз до людей через їхню національність, вихваляння та підбурювання до вчинення таких злочинів.

– З досліджень омбудсмена за 2018 рік (пол. Rzecznik Praw Obywatelskich) виникає, що лише 5% таких справ зголошують до поліції. Зараз, мабуть, цей показник майже не змінився. Які бачите причини таких низьких цифр?

– Проблемою боротьби зі злочинами на ґрунті ненависті є так званий «underreporting», тобто низька кількість поданих заяв про ці злочини. Я б вказав чотири причини. По-перше, відсутність віри потерпілої сторони в те, що можна щось зробити, ідентифікувати та покарати кривдника. По-друге, страх помсти з боку порушника. Третя причина – вторинна віктимізація, тобто постраждала сторона зазнає подальшого шкідливого впливу з боку оточення, яке знову її ображатиме. І четверта – відсутність бажання діяти: нехай це роблять інші, бо це мене не стосується, «моя хата скраю».

– Як розпізнати, що є мовою ворожнечі, а що – ні?

– Інтуїтивно. Не всі ми юристи. Треба оцінити ситуацію, керуючись власною інтуїцією та життєвим досвідом – чи дане слово зневажає (ображає), спонукає до нападу, ненависті, вихваляє названі дії. Наприклад, мовою ворожнечі можуть бути польські слова «wynocha», «won», що відповідають українському «геть». Треба також оцінити, чи причину образи або побиття становить національність. Потім це перевірить прокуратура та суд. Автори коментарів, бажаючи уникнути кримінальної відповідальності, пояснюють, що їхні вислови не стосуються осіб української національності та є нібито критикою певної організації чи ідеології, хоча контекст таких публікацій не має нічого спільного із засудженням поглядів «українських націоналістів» та «бандерів». Замість слів «українець, український» вони вживають «бандерівець, бандерівці» або «хазар, хазарський». Так хочуть замаскувати і приховати те, що в їхніх коментарях ідеться про українців. Зловмисникам здається, що, якщо до образ «бидло», «гнида», «стерво», «сволоч» та подібних додати слово «бандерівська» чи «хазарська», це гарантуватиме безкарність. Однак вони можуть розчаруватися. Наведу приклад: в одному з випадків автор коментаря написав про українців: «Сволоч, степова сволоч, парх, пархаченко, бандерівська сволоч, знай-

eprasa.pl 0fa553e3e3

деться палиця на бандерівське рило». Обвинувачений пояснив, що не ображає народ, що ці записи не стосуються українців, а лише ідеології. Суди двох інстанцій, враховуючи зміст та контекст записів, не повірили його поясненням, визнали коментарі образливими та незаконними погрозами й винесли обвинувальний вирок. Суд пояснив, що право на критику не можна ототожнювати з правом принижувати чи топтати гідність інших людей.

– Що можна і варто робити на суспільному рівні, щоб обмежити мову ворожнечі?

– Тут потрібна освіта та усвідомлення того, що мова ненависті не тільки завдає шкоди, але й становить злочин. Її не можна применшувати, оскільки вона може призвести до ще гірших наслідків. Треба поширювати думку про те, що свобода слова не є абсолютною. Вона не означає, що ви маєте право ображати інших та розпалювати ворожнечу. Межі свободи слова встановлюються положеннями Кримінального кодексу, наприклад, тими, що передбачають кримінальну відповідальність за публічне розпалювання ненависті чи образи за національною ознакою. Можна мати які завгодно погляди, але не можна ображати людей через їхню національність, не можна розпалювати ворожнечу. Не всі це розуміють. Виконавці злочинів на ґрунті ненависті (мови ненависті) повинні усвідомлювати, що інтернет не дає їм безкарності чи анонімності, кожен залишає слід у мережі.

– Яке покарання може бути найефективнішим?

– Це зовсім не обов'язково має бути довгострокове ув'язнення, бо ефект буде протилежний від очікуваного. У такій ситуації злочинець ще більше деморалізується та радикалізується. Ідеться про короткі терміни, тому що винний усе одно відчує наслідки, але ще не звикне до тюремних умов, не засвоїть їх. Я також підтримую оприлюднення вибачень, а також засуджень на вебсайтах і насамперед у соціальних мережах: на сторінках порушників і в групах, де вони діють та публікують свої дописи. Так їхні колеги бачать і розуміють, що обвинувачені діяли за межами закону. Злочинцю, який зізнається у своїй провині та має перепросити у власному середовищі, від цього більш боляче й соромно, ніж сидіти у в'язниці, про котру ніхто не знає і яку оплачуватимуть платники податків.

– У звітах із моніторингу ви відзначаєте, що у твітері (тепер X) у 2021 році з'явилося 3342 образливі коментарі щодо українців, у період лютий – грудень 2022-го – уже 90 тисяч, а за листопад 2022 – березень 2023-го – 300 тисяч, тобто 84 на годину. Звідки таке стрімке зростання?

– Воно пов'язане з повномасштабною атакою росії на Україну у 2022 році. Мова ворожнечі, дезінформація та пропаганда є елементами гібридної війни, яку веде росія. Вона спрямована на розпалювання національних розбратів, соціальних заворушень та дестабілізацію ситуації в Польщі та інших країнах. Ідеться про те, щоб ці країни самі застрягли у своїх проблемах і припинили допомогу Україні. Мова ворожнечі була присутня і раніше.

– Чи можете навести приклади таких справ, над якими ви працювали?

– Суд у Перемишлі засудив 20 осіб за перешкоджання українському релігійному святу у 2016 році – ході на військовий цвинтар у Пикуличах, а також посягання на тілесну недоторканість її учасників. На жаль, засуджено лише виконавців – тих, хто зривав свято. Чергову справу обговорювали на першому засіданні новообраного Сейму у 2023 році, і про неї я вже згадував. Ішлося про особу, засуджену Окружним судом у Варшаві та Апеляційним судом у Варшаві за слова «сволоч, степова сволоч, парх, пархаченко, бандерівська сволоч, знайдеться палиця на бандерівське рило». Обидва суди в остаточному вироку визнали їх образами та незаконними погрозами. Засудженого затримали та помістили на деякий час (добу-дві) для відбування покарання, котре перервали, і зараз він очікує на рішення президента щодо помилування. Ще одна справа стосувалася вживання слів «кабани», «хохли», «зміїне плем'я». Її було передано до Верховного Суду, який після касаційної скарги, моєї та прокурора Мацєя Млинарчика з районної прокуратури Прага-Північ у Варшаві, скасував вироки попередніх інстанцій та повернув справу до районного суду на повторний розгляд. Верховний Суд пояснив: зі сказаного однозначно випливає, що обвинувачений використовував образливі вислови, а факт того, що підсудний висловлював свої погляди, не звільняє від кримінальної відповідальності за публічні образи через національну приналежність та публічне розпалювання ненависті за національною ознакою. Справа перебуває у розгляді. Наступна справа стосується «кресового» активіста, який називав українців «чумою», «диким племенем», «українськими мерзотниками», «підлими різунами», «примітивними ідіотами». Прокурор Мацєй Млинарчик звинуватив його у шести образах. Після акцій «кресових» середовищ прокурора Мацєя Млинарчика було відсторонено від ведення цієї та інших подібних справ, а справу припинено. Варто пояснити, що прокурор Мацєй Млинарчик є найефективнішим прокурором Польщі у боротьбі з мовою ненависті, а те, як він веде справи, є вершиною професіоналізму. Його також було призначено членом Групи радників генерального прокурора з питань ворожнечі.

І я б хотів теж нагадати, що випадки щодо мови ненависті у будь-який час можна повідомляти на мейл: **monitoring@ukraincy.org.pl**. ●

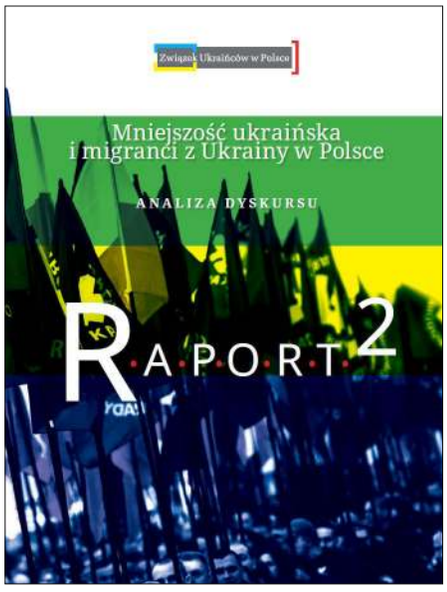

eprasa.pl 0fa553e3e3

Щорічна хода на пикулицький цвинтар

30 червня після літургії в греко-католицькому соборі святого Івана Хрестителя в Перемишлі через місто пройшла 34-та хода до Українського військового кладовища в Пикуличах. Ходу супроводжував військовий духовий оркестр Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного під керівництвом підполковника Віктора Цапури. Хрест ніс Петро Сцібівовк, а дубовий вінок – Олександр Стець, голова Спілки українців – «Пам'ять і спадщина».

Після на цвинтарі було відправлено панахиду, яку очолили греко-католицькі священники – отець Богдан Степан та отець Іван Тарапацький.

По завершенню молитви делегації поклали вінки та запалили лампадки біля меморіального хреста. У події взяли участь, зокрема, працівники мерії Перемишля, Василь Михальчук – секретар Посольства України в Польщі, члени товариств з України «Холмщина», «Надсяння», «Устрики» та представники громади Івано-Франківська.

Звичайно, як і в попередні роки, присутні були теж делегації Перемиського відділу Об'єднання українців та школи імені Маркіяна Шашкевича.

Чим ця подія важлива для України та українців? Як зазначають перемиські діячі Об'єднання на фейсбук-сторінці Народного дому, Військовий цвинтар у Пикуличах, на якому поховано майже 2 000 воїнів Української Галицької армії та Армії Української Народної Республіки, є одним із найбільших некрополів періоду Української революції. Спочивають там також воїни Армії УНР, які у 1920 році в рамах Варшавського договору стали союзниками Речі Посполитої та брали участь у польсько-російській війні.

Після розпаду Австро-Угорської імперії будівлі казарм у Пикуличах почали використовувати як табори для полонених українських (і не тільки) вояків.

Через дуже погані санітарні умови в таборі розпочалася епідемія тифу. Як наслідок – щодня помирало навіть до 100 осіб.

До весни 1920 року померлих військових ховали на прилеглих до табору полях. Після протестів селян для цвинтаря було вибрано південну частину Пикуличів. До впорядкування кладовища долучилися місцеві селяни й молодь з української гімназії.

У 1921 році на цвинтарі відбулась перша панахида. Через кілька років кладовище обгородили і посередині поставили пам'ятник у вигляді сецесійного хреста, проєкт якого створила Олена Кульчицька.

Щороку з 1 листопада 1921 року аж до 1946-го з Перемишля до цвинтаря ходила релігійна процесія, і там відправляли панахиду за похованими військовими. У 1947-му українців почали виселяти зі своїх домівок і земель у межах акції «Вісла».

У 1989 році цвинтар був відновлений. Водночас відроджено також традицію спільного молебню та ходи до Пикуличів поляків та українців із місцевої громади й приїжджих з інших місцевостей. Інформацію підготовлено на основі повідомлень у соцмережах Товариства «Надсяння» та Народного дому.

Фото з фейсбук-сторінки Товариства «Надсяння»

Не виступлять у Польщі, бо брали участь у фестивалі в росії

28 червня на варшавському джазовому фестивалі Jazz Around Festival мав відбутися концерт гурту «Avishai Cohen Trio». Проте, як повідомили організатори за тиждень до події, концерт формації скасовано через його участь у фестивалі в москві.

«У зв'язку з нещодавніми подіями, пов'язаними з участю "Avishai Cohen Trio" у московському джазовому фестивалі, який підтримує російський уряд, з поваги до свободи й демократії ми та інші артисти, яких ми запросили на Jazz Around, і з міркувань безпеки вирішили скасувати концерт „Avishai Cohen Trio"», – ідеться в повідомленні за 22 червня.

Організатори наголосили на солідарності з українцями, зазначивши, зокрема, що проводять благодійні концерти на підтримку України.

Першим про цю ситуацію написав у соцмережах польський музикант Томаш Сікора, який багато років у межах музичного проєкту «Карбідо» співпрацює з українським письменником Юрієм Андруховичем.

Наступний виступ у Польщі Авішая Коена – всесвітньовідомого ізраїльського джазового музиканта – був запланований на 3 вересня у Вроцлаві.

Концерт оркестру ЗСУ у Ґданську

23 червня на площі перед греко-католицьким конкатедральним собором у Ґданську виступив Військово-музичний центр Сухопутних військ Збройних сил України.

Хлопці та дівчата з оркестру співали українські патріотичні та естрадні пісні у власному аранжуванні, зокрема кавери на пісні відомих українських артистів.

«Ми мали велику приємність познайомитися з керівником Військово-музичного центру Сухопутних військ ЗСУ підполковником Романом Павлівом! Ми вдячні Вам за спів, який надихав, за Вашу присутність, що неймовірно потішила та підтримала наших людей, і за Ваш захист, котрий Ви надаєте нам, будучи на передовій!» – читаємо на фейсбук-сторінці Ґданської домівки.

eprasa.pl 0fa553e3e3

Концерт відбувся за допомоги та підтримки волонтерів і діячів ОУП з Ґданська.

Днем раніше оркестр став зіркою Мультикультурного сімейного пікніка в Ґданську, що проходив у межах Всесвітнього дня біженців.

Перемиські «Зустрічі на Пограниччі»

22 червня у Народному домі в Перемишлі відбувся концерт «Зустрічі на Пограниччі». На сцені виступали виконавці з України й Польщі. Серед них – гурт «Родовід», у виконанні якого зазвучали собіткові та ліричні пісні. На сцені Народного дому показали себе теж перемиські ансамблі: дитячий колектив «Краєчка», танцювальний ансамбль «Аркан», солісти зі школи ім. Маркіяна Шашкевича, гурти «Карпатія» та «Вовча Зграя».

Ведучими концерту були діячі перемиського Об'єднання українців у Польщі – Тетяна Наконечна та Ігор Горків.

«Зустрічі на Пограниччі» – це циклічний захід, який є прямим продовженням місцевої традиції святкування Івана Купала над річкою Сян. Кілька років тому його проведення було перенесено до будинку Народного дому.

Подію було реалізовано завдяки співпраці з Міністерством внутрішніх справ і адміністрації.

Фото з фейсбук-сторінки Народного дому (автор Адам Яремко)

Два українські автори увійшли до довгого списку Літературної нагороди «Анґелус»

Опублікували довгий список книг, номінованих на Літературну премію «Анґелус». З-поміж 120 позицій журі обрало 14 книжок, серед яких – дві книги українських авторів.

Перша – це «План порятунку України» Леся Белея. Як читаємо в описі книги, українська реальність може дати фору найвигадливішим фантазерам, здивувати найдосвідченіших знавців, застати зненацька готових до будь-чого. Ці тексти – це спроба її опису. Жанр «Плану порятунку України» можна схарактеризувати як абсурдний реалізм. До того ж ідеться не про абсурдизацію реальності, а про реалістичність абсурду. Книга розрахована на тих, хто ще відрізняє ці два поняття.

У Польщі книга вийшла у перекладі Александри Бжузи, Мацєя Пйотровського та Зємовіта Щерека.

Другим став текст Андрія Куркова «Сірі бджоли». Роман розповідає історію жителів села Мала Старогрaдівка, яке розташоване в так званій сірій зоні на сході України. У селі залишилися жити лише двоє осіб – пенсіонер сорока дев'яти років Сергій і його колишній однокласник Пашка. Вони, маючи абсолютно протилежні погляди на життя, змушені миритися, хоча до одного заходять у гості українські військові, а до іншого – сепаратисти. Головна турбота Сергія: як і куди з настанням весни відвезти далі від війни свою пасіку – усі шість вуликів. Зібравшись у дорогу, бджоляр і сам поки не уявляє, які випробування чекають на нього і його бджіл. Після не зовсім вдалої зупинки біля Запоріжжя він вирішує їхати з бджолами до Криму, до татарина, з яким познайомився понад двадцять років тому на з'їзді бджолярів.

У Польщі книга вийшла у перекладі Маґдалени Горнунґ.

Чи ці дві книжки увійдуть до короткого списку із 7 номінантів конкурсу, буде відомо на початку вересня. Переможця оголосять 19 жовтня.

Літературна нагорода Центральної Європи «Анґелус» – це відзнака, яку вручають щороку, починаючи з 2006-го, за найкращу прозову книгу, опубліковану попереднього року польською мовою. Організатором і фундатором виступає місто Вроцлав, а лауреатом може стати письменник, що походить із Центральної Європи.

Серед українських авторів, які виграли нагороду в минулі роки, – Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Сергій Жадан та Катерина Бабкіна.

Закінчення катехитичного шкільного року в Банях-Мазурських

15 червня діти із батьками та директоркою Комплексу навчальних закладів (Zespół Placówek Oświatowych) у Банях-Мазурських Йоанною Ожел зібралися на літургії, щоб разом подякувати Богу за опіку під час навчального шкільного року. Після молитов катехитка с. Йосифа Родич та директорка Йоанна Ожел вручили учням свідоцтва та дипломи.

На завершення урочистостей у храмі парох отець Павло Старух запросив усіх присутніх до спільної фотографії та уділив особливе благословення. Після святкового дійства усі були запрошені до місцевої домівки ОУП. Діти мали нагоду порозважатися, граючи в різні ігри, а старші – поспівати традиційних українських пісень. Музичну частину провела сім'я Музиченків.

Автор новини та фото – Євген Ноґа

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 0fa553e3e3

ПОДІЇ ТИЖНЯ

Підготувала **Тетяна ДАНЮЧЕНКО**

Старт переговорів про членство в ЄС

25 червня ЄС і Україна офіційно дали старт переговорам про членство. Це відбулося у Люксембурзі на першій Міжурядовій конференції щодо вступу України в ЄС. Там сторони обмінялися позиціями і заявами щодо вступних переговорів, а самі по собі переговори по суті розпочнуться з відкриттям переговорних глав. Першими відкриють глави і кластери, що стосуються засадничих питань Євросоюзу.

Оптимістичний прогноз, на який розраховує Україна, передбачає відкриття перших глав або першої глави на початку 2025 року.

Україна ставить за мету стати членом Євросоюзу до 2030 року, хоча невідомо, скільки часу займе переговорний процес.

Переговори офіційно стартували до того, як 1 липня Угорщина, яка скептично ставиться до євроінтеграції України, замінила Бельгію, перейнявши головування в Євросоюзі, і відтепер матиме більший вплив на ухвалення рішень в ЄС.

«Майже два роки тому, у червні 2022-го, ми здобули кандидатство, а в грудні минулого року отримали політичне рішення щодо переговорів. Але саме від сьогоднішнього дня відраховуватиметься старт нашого членства у Євросоюзі, – сказав президент України Володимир Зеленський. – Нас уже ніколи не збити зі шляху в об'єднану Європу, у наш спільний дім – усіх європейських націй. Дім, який має бути мирним!»

Нагадаємо, перед цим Рада ЄС схвалила переговорні рамки для України та Молдови, що відкрило шлях для запуску переговорів про вступ. Так, 7 червня Єврокомісія підтвердила, що надала позитивну усну оцінку щодо прогресу євроінтеграційних реформ України та Молдови, викладених у листопадовому звіті про розширення ЄС. А 14 червня посли ЄС, постійні представники держав-членів Європейського Союзу, погодили, власне, рамки переговорів про вступ України та Молдови.

«Україна виконала всі вимоги», – підтвердила глава Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн. Вона згадала про нещодавнє схвалення Україною плану реформ, проведення яких є умовою виділення багатомільярдної макрофінансової допомоги ЄС на найближчі роки. У цьому контексті вона підкреслила, що Україна заслуговує на те, аби держави ЄС почали з нею переговори про вступ. «Україна виконала всі кроки, які ми визначили. І саме тому ми вважаємо, що ЄС повинен розпочати переговори про вступ з Україною», – сказала фон дер Ляєн.

Україна та США підписали 10-річну безпекову угоду

Президент США Джо Байден і президент України Володимир Зеленський 13 червня підписали 10-річну двосторонню угоду про безпеку, спрямовану на посилення оборонних спроможностей Києва.

Угода, підписана на полях саміту «Групи семи» в Італії, має стати кроком на шляху до майбутнього членства України в НАТО та підтверджує підтримку Сполученими Штатами Києва в захисті суверенітету й територіальної цілісності.

«Для забезпечення безпеки України обидві сторони визнають, що Україна потребує значної військової сили, потужного потенціалу та постійних інвестицій у свою оборонно-промислову базу, які б відповідали стандартам Північноатлантичного Альянсу», – йдеться в тексті договору.

Там також закріплений намір США надавати довгострокову матеріальну, навчальну та консультативну, технічну, розвідувальну, безпекову, оборонно-промислову, інституційну та іншу підтримку для «розвитку українських сил безпеки і оборони, здатних захистити суверенну, незалежну, демократичну Україну і стримати майбутню агресію».

У разі збройного нападу на Україну або загрози такого нападу американські та українські посадовці, згідно з угодою, зустрінуться протягом 24 годин, щоб проконсультуватися та визначити, які додаткові оборонні потреби потрібні Україні.

Втім у США визнають, що потенційно будь-який наступний президент Сполучених Штатів може вийти з безпекової угоди з Україною, оскільки вона не передбачає ратифікації Конгресом.

Україна і ЄС підписали безпекову угоду з фінансовими зобов'язаннями

27 червня президент Володимир Зеленський та очільники інституцій ЄС Шарль Мішель та Урсула фон дер Ляєн підписали угоду у галузі безпеки. Держави-члени ЄС дали на це одностайну згоду, тож українська сторона задоволена, що угоду вдалося узгодити і підписати, попри позицію Угорщини.

Підписання відбулося у Брюсселі перед початком засідання Європейської ради. Документ, що має назву «Спільні безпекові зобов'язання між Європейським Союзом та Україною», суттєво відрізняється від двосторонніх безпекових угод України та держав-членів НАТО. Зокрема, угода з ЄС не містить жодних згадок про майбутнє членство України в Альянсі та про його підтримку, оскільки до ЄС входять як позаблокові держави (Австрія, Ірландія), так і Угорщина, що загалом утримується від підтримки України.

Українські джерела відзначають важливість норми про те, що Україна отримуватиме фінансування з Європейського фонду миру (European Peace Facility, EPF). «Нещодавно створений Фонд допомоги Україні в рамках EPF додає іще 5 мільярдів євро на 2024 рік для забезпечення подальшої військової допомоги та підготовки, і подальші співставні щорічні збільшення можуть бути передбачені до 2027 року, виходячи з потреб України та за умови політичних настанов Ради», – йдеться в угоді.

Нагадаємо, що публічно Угорщина виступає проти наповнення цього фонду і мала змогу заблокувати відповідну норму у тексті. Натомість європейські посадовці неодноразово дорікали Угорщині за блокаду допомоги Україні.

Доходи від активів рф підуть на зброю для України

Країни ЄС 24 червня схвалили перший транш військової допомоги Україні у розмірі до 1,4 мільярда євро, що надійде з доходів від заморожених російських активів. Пові-

eprasa.pl 0fa553e3e3

домляється, що гроші виділяються через Фонд допомоги Україні (UAF).

Платежі досі блокувалися Угорщиною, однак юридична служба Ради ЄС стверджує, що Будапешт не може зупинити ці платежі, оскільки утримався під час голосування на початку цього року за створення Фонду. Причиною, яка дозволяє обхідний шлях, є те, що кошти не надходять від платників податків ЄС, заявили посадовці ЄС.

Гроші підуть не на відшкодування, як це зазвичай буває у випадку з UAF, а на пряму закупівлю обладнання, такого як боєприпаси та системи протиповітряної оборони. Чверть суми піде на закупівлі в української промисловості.

Остаточна сума прибутку від заморожених активів, яка піде на купівлю зброї, поки що незрозуміла, але дипломати кажуть, що вона коливається між 1,2 млрд євро та 1,4 млрд євро.

США зняли заборону на постачання зброї «Азову»

Адміністрація президента США Джо Байдена зняла заборону на постачання зброї 12-й бригаді спеціального призначення «Азов» Національної гвардії України. Про це повідомляло видання The Washington Post із посиланням на Державний департамент США.

«Після ретельного вивчення 12-та бригада спеціального призначення "Азов" пройшла перевірку Ліхі, проведену Державним департаментом США», – йдеться у заяві. Держдеп має на увазі «Закон Ліхі», який забороняє надання американської військової допомоги іноземним підрозділам, які, за наявними даними, скоїли серйозні порушення прав людини. Він названий на честь колишнього сенатора Патріка Ліхі, який написав цей закон. Наразі Державний департамент не знайшов жодних доказів таких порушень.

Тепер бригада «Азов», колись добровольче формування, яке у 2015 році увійшло до складу Національної гвардії України, матиме доступ до такої ж військової допомоги від США, як і будь-який інший підрозділ. Однак представник Держдепартаменту відмовився повідомити, коли було знято заборону і чи вже надійшла американська зброя до «Азову».

Видання зазначає, що близько десяти років тому «Азову» заборонили використовувати американську зброю, оскільки американські чиновники вирішили, що деякі з його засновників сповідують расистські, ксенофобські та ультранаціоналістичні погляди, а співробітники ООН з прав людини звинуватили групу в порушеннях гуманітарного права.

Перший спільний проєкт Укроборонпрому і Rheinmetall

В Україні запрацював перший проєкт в рамах партнерства Укроборонпрому і німецького оборонного концерну Rheinmetall – цех з ремонту та виробництва бронетехніки.

«Це перший реалізований проєкт в рамках партнерства Укроборонпрому і німецького оборонного гіганта, – написав міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олександр Камишін у Телеграмі. – Прямо зараз це дозволить швидше ремонтувати іноземну техніку та, відповідно, швидше повертати її на передову. В перспективі тут вироблятимуться нові зразки броньованої техніки».

Камишін зазначив, що відкриття цеху підтримає також українську економіку. В цеху працюють українські фахівці під технічним наглядом колег з Німеччини. «Податки сплачуються в Україні. І ми отримуємо нові технології», – додав він.

План закінчення війни – вже цього року

Президент Володимир Зеленський повідомив, що Україна готує «зрозумілий і детальний» план закінчення війни, який буде готовий у цьому році. Найближчим часом Україна представить своє детальне бачення щодо енергетики, продовольчої безпеки і обмінів.

«Дипломатичний шлях, обраний Україною, це наша ініціатива, тому що ми жертва у цій війні, – заявив він. – Саміт миру пройшов і зараз ми детально працюємо над трьома планами: енергетика, продовольча безпека і обміни. Я впевнений, що ці питання ми вирішимо. Принаймні, ми підготуємо детальний план. Це буде найближчим часом. Всі інші пункти формули миру ми також розробимо і підготуємо сукупний план, який буде на столі перед усіма нашими партнерами. Для нас дуже важливо показати план закінчення війни, який буде підтриманий більшістю світу. Це дипломатичний шлях, над яким ми працюємо».

При цьому Зеленський відзначив, що не все залежить лише від України. За його словами, зрозумілий і детальний план буде готовий уже в 2024 році.

Зима буде непростою для енергосистеми України

росія продовжує методично знищувати українську енергосистему, тож енергетики передбачають складну зиму для українців.

«Зима буде непростою, – заявив голова правління «Укренерго» Володимир Кудрицький. – Реальна ситуація залежатиме від багатьох чинників, основний із яких – обстріли. Неможливо зараз передбачити їхній характер, масованість і влучність».

Він повідомив, що українські фахівці розглядають кілька сценаріїв, але готуються до найгіршого: «Песимістичний сценарій передбачає продовження масованих обстрілів, унаслідок чого вийдуть із ладу певні об'єкти енергетики. У такому випадку взимку буде менше доступної генерації, ніж передбачено базовим планом. Оптимістичний сценарій передбачає, що вдалих обстрілів ворога не буде або їх буде небагато, і вдасться відновити більше об'єктів енергетики, ніж очікується за базовим планом. Тоді відключення будуть трохи менші».

«Треба розуміти, що відключення електрики можуть бути наступної зими. Необхідно бути готовими до складних сценаріїв взимку. Це краще, ніж зараз пообіцяти людям, що все буде добре і зима пройде без відключень, а потім доведеться їх вводити», – додав очільник енергокомпанії.

Зауважимо, що якби України вдалося повернути Запорізьку АЕС до енергосистеми, то обмеження практично не знадобилися, але без станції дві зими в українців гарантовано діятимуть графіки світла. Прогнозується, що взимку дефіцит електроенергії становитиме до 35%, внаслідок чого українці можуть отримувати п'ять-шість годин світла на день. До зими в Україні можна відновити 200-250 МВт генерації (або 7,1%) з необхідної потреби у 3,5 ГВт, і такі темпи створення нових генеруючих потужностей можна назвати «стаханівськими».

eprasa.pl 0fa553e3e3

Анна ВІННИЦЬКА
Фото Дарії Зарудної

Хор «Майстерня пісні» став переможцем конкурсу «Pomerania Cantat»

– Для мене нагорода була неочікуваною, але, стоячи на сцені Кошалінської філармонії, я дозволила собі відчути гордість за свою працю та за наш колектив. Бо, можливо, для людей, народжених тут, подібні конкурси не мають таку сильну вагу, як для мене – дівчини з невеличкого містечка в Україні, яка закінчила музичне училище, але після того не думала, що повернеться до диригування, тому що доля закине мене до Польщі. А я стояла на сцені філармонії у Польщі й тримала нагороду за виступ свого хору на такому престижному конкурсі, – каже зворушена Вікторія Федотова, диригентка хору «Майстерня пісні». Хор на конкурсі завоював третє місце.

VII Балтійський конкурс хорів «Pomerania Cantat» цього року проходив 8-9 червня. Він відбувається поперемінно у Кошаліні та Слупську. У Кошаліні прослуховування проводять у філармонії. У конкурсі можуть брати участь лише аматорські хорові колективи з Польщі та з-за кордону. Учасників оцінюють видатні фахівці з мистецтва хорового співу, диригенти та професори музичних академій.

– Третє місце ми розділили ще з іншим колективом, а другого і першого в нашій категорії не призначено (у цій категорії стартувало шість хорів – прим. авт.). Для нас це гарний показник та мотивація працювати ще більше і ще краще. Це наша перша участь у конкурсі – і ми зразу перемогли. Зізнаюся, що прослозилася. Тому мені було дуже приємно, що в цей день як хорист зі мною був Мирослав Сидор, який одним із перших кілька років тому подзвонив і запропонував узяти на себе відповідальність заснування та ведення хору. Мирослав аплодував, стоячи позад мене, і казав: «Можеш пишатися!» Приємно було, що серед публіки сиділа Дарія Антошко, яка також вмовляла мене зайнятися цією справою, – згадує Вікторія Федотова.

– Я мала пів року перерви в роботі з хором, але у цей день не уявляла собі, як не бути з нашими хористами. Мені було дуже приємно бачити хор зі сторони публіки. Усією душею підтримувала хор, оскільки я невіддільна його частина, – говорить Дарія Антошко, голова товариства «Майстерня». Якраз нещодавно вона повернулася до репетицій.

eprasa.pl 0fa553e3e3

Хор «Майстерня пісні», у якому співають українці з Польщі та громадяни України, виник при товаристві «Майстерня». Диригентка хору – Вікторія Федотова – нині задає в Кошаліні тон не тільки українському хоровому співу, а й роботі з дітьми. Вона працює з трьома дитячими гуртами: «Інтонації» та «Мелодія», котрі діють при товаристві «Майстерня», та дитячим хором «Первоцвіт» при Об'єднанні українців у Польщі. А нещодавно заснувала ще колектив «ЗаЖиве».

– На початку в хорі співало десь 12 осіб, а зараз – 25. Наші хористи – це люди, які люблять співати, хочуть розвиватися в музичному плані та, що не менш важливо, люблять все українське і хочуть його плекати у своїх дітях. Бо частина хористів – це батьки, котрі приводять своїх дітей у дитячі ансамблі, – розповідає Вікторія.

Катерина в хорі «Майстерня пісні» співає близько року, але музика її супроводжує ще від шкільних часів. Вона співала в інституті, але, як каже, це був аматорський спів, а зараз потрібно працювати більш професійно, бо хористам треба співати по нотах і виконувати правильно всі поставлені завдання. Тут уже немає місця непрофесіоналізму і вільній інтерпретації.

– Я дуже люблю співати, тому що для мене хор – це можливість проявити своє захоплення саме співом у більш професійний спосіб. Сама спостерігаю, що наш хор став професійнішим, навіть якщо порівнювати проміжок часу, відколи я прийшла до нього. Ми стали колективом, оскільки зараз на заняття приходять переважно ті самі люди, а це впливає на рівень. Ми як одна велика співоча родина, – зазначає Катерина. До Кошаліна вона приїхала із сім'єю за пів року до війни. З початком повномасштабного нападу росії на Україну жінка долучилася як волонтерка до роботи «Майстерні», а її доні почали співати в дитячому хорі «Первоцвіт». Саме тоді Вікторія Федотова запросила Катерину до дорослого хору «Майстерня пісні», бо найкращий приклад для дітей – коли батьки самі співають, тоді мотивація набагато більша.

– Мені подобається ставлення Вікторії до хористів: вона приділяє час кожному й це дає результати. Навіть з того моменту, як я прийшла, хор зовсім по-іншому співає. А співати дуже люблю: раніше співала в училищі, згодом – в університеті, а зараз – тут. Це моє хобі, а до того ж у нас дуже класна атмосфера, – каже Дарія, яка в хорі також близько року. Долучилася до нього одразу після приїзду до Кошаліна. Дарія зізнається, що для хористів нагорода була несподіванкою, але заслуженою. Хористи тяжко для цього працювали як під час репетицій, так і дома. Нагорода також мотивує – хочеться співати ще краще, брати цікавіші твори й уже не повертатися до простих пісень.

До хору щойно приєдналася мама дівчинки-учасниці гурту «Інтонації». Вікторія Федотова жартома говорить, що Ірину привела донька, котра понад рік співає в дитячому колективі. Ірина також співала в школі, а після – у церковному хорі. І саме в день нашої зустрічі успішно пройшла прослуховування.

– Думаю, що на наступний рік ми також обов'язково візьмемо участь у цьому конкурсі, проте ще більше підготуємося і покажемо себе ще краще, – каже Вікторія Федотова. – У нас зараз чудовий склад: на зміну тим, хто не приходить на хор, прийшли більш мотивовані та ті, кому справді залежить на тому, щоб не тільки бачитися, але й робити гарну музику. Я вважаю, що ментально ми вже виходимо на інший рівень. Бо початковою ідеєю хору було створення дружнього середовища людей, які люблять Україну й хочуть просто співати українську музику. Зараз же ми на такому рівні, коли я можу вимагати від хористів, аби у їхньому співі було більше музикальності, ніж технічності. Можу вимагати більше праці, вкладання в це більше власного часу і краще вивчення репертуару. Я переконана, що перед нами гарний етап.

Зараз хор готується до Дня Незалежності у Кошаліні, організатором якого виступає товариство «Майстерня». Тож бажаємо творчого розвитку! ●

eprasa.pl 0fa553e3e3

Степан МІГУС
Фото з сайту Ілавського центру культури

17-те «Післяобіддя з українською культурою» в Ілаві

У пам'ять про Володимира Івасюка й героїв війни

Починаючи з 2007-го й протягом наступних сімнадцяти років, українцям Ілавщини ніщо не могло перешкодити в організації щорічного престижного заходу «Післяобіддя з українською культурою».

Цьогоріч він теж відбувся, хоча ще пів року тому голова місцевого гуртка ОУП Любомира Жолондек сумнівалася, чи вдасться провести цю подію. Причиною була нестача людей, готових втілити проєкт. Захід відбувся, а голова гуртка сподівається, що в майбутньому традицію організації концертів продовжить молодше покоління під керівництвом Аґнєшки Цярковської, яка активно долучилася до цьогорічної підготовки. Від імені міста Ілава свято української культури відкрила заступниця бургомістра Данута Камінська, з боку організаторів – Любомира Жолондек та Лідія Мілош, директорка Ілавського центру культури.

Саме Ілавський центр культури виступає постійним співорганізатором заходу. Важливим є і те, що приблизно десять років тому, завдяки ініціативності тодішнього голови місцевого гуртка ОУП Степана Герчака, а також невтомного політика, самоврядника, нині вже покійного Мирона Сича й Ольштинського відділу ОУП, від Управи міста Ілава на проведення заходу вдалося отримати постійну щорічну матеріальну підтримку в розмірі 12 тисяч злотих. Сума виявилася настільки солідною, що вже декілька років розрахунок видатків на себе бере Головна управа ОУП, не консультуючись щодо цього з Ольштинським відділом Об'єднання.

Цьогорічний концерт, що проходив у Ілавському амфітеатрі імені Льюїса Армстронґа, розпочався хвилиною мовчання в пам'ять про покійного Мирона Сича, який передчасно відійшов у вічність 4 квітня цього року. Опісля учасники танцювального колективу «Вітрогон» із Загальноосвітнього ліцею з українською мовою навчання в Білому Борі танцем «Привітальний» запросили публіку до активної підтримки артистів. Сімнадцяте «Післяобіддя» організатори вирішили присвятити всесвітньовідомому титану української естради, композитору, поету та

eprasa.pl 0fa553e3e3

співаку Володимирові Івасюку, котрому могло б виповнитися 75 років, якби московські злочинці з КДБ та їхні українські прислужники не вкоротили йому життя 45 років тому. Творчу програму на честь автора «Червоної рути», «Водограю» та низки відомих до сьогодні естрадних хітів підготували гурти «Гаразд» та «Тинка» з Ґданська. Їхній виступ викликав серед майже трьохста глядачів не тільки захоплення, але й зворушення та ностальгію.

Далі на сцену знову, і не востаннє, вийшли дівчата та хлопці з танцювального колективу згаданої вже білобірської школи, презентуючи відомі українські народні танці «Аркан», «Коломийка», «Віночок» та інші. У їхньому репертуарі знайшлося місце й для ліричного танцю про війну в Україні з такою ж назвою – «Війна». Виступив теж білобірський вокально-інструментальний гурт «До-Ля», а за нагоди ведуча концерту Ярослава Хруник закликала молодь продовжувати навчання в українських ліцеях в Ґурові-Ілавецькому та Білому Борі.

Ольштин та Оструду в Ілаві представив квартет «ТоЯ», згадавши, зокрема, хіти українських виконавців Христини Соловій, VITALIA та гурту «Скрябін». Тепло слухачі прийняли бандуристок народного гурту «ЕтноДар» з Миколаєва, що на Львівщині. Ці щирі емоції стали виявом підтримки України в боротьбі з московським агресором. Раніше миколаївські бандуристки виступили в ілавському греко-католицькому храмі.

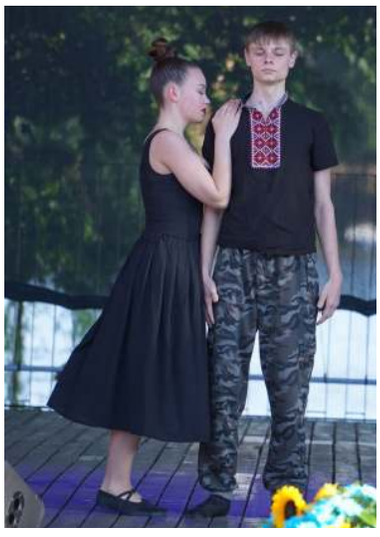

Білобірські танцюристи з «Вітрогону» свій виступ закінчили традиційним «Гопаком», який став традиційним завершенням XVII «Післяобіддя з українською культурою» в Ілаві. ●

РІЧНИЦЯ

Мирослав МАРИНОВИЧ

Моральний дух українського суспільства

Виступ на Днях Яцека Куроня у Львові
Львів, Палац Потоцьких, 15 червня 2024 року

Як ми вже згадували, загальною темою нашої дискусії є: «Про що ми говорили б сьогодні з Яцеком Куронем?». І я можу впевнено стверджувати, що моральний дух українського суспільства в час нинішньої війни був би в центрі його уваги. Бо в цьому свого часу переконував і сам Яцек Куронь: «У центрі нашої зовнішньої політики опиняється незалежна, дружня нам Україна»[1]. Двадцятиліття з дня його смерті нічого у цьому висновку не змінило, а навпаки – підсилило. Так уже склалася нинішня геополітична оптика, що від стану морального духу українського суспільства залежить не лише доля України та Польщі, а й обриси повоєнного світу. Це не тому, що ми, українці, такі унікальні, а тому, що так вишикувався геополітичний «парад планет». І, як стверджують наші друзі Іза Хруслінська і Петро Тима, незадовго до своєї смерті Яцек повторював: «Найважливіше тепер – це Україна».

І тому я погоджуюся з Ізою й Петром, що «сьогоднішня мужність, рішучість і незламність Збройних сил України, цивільного населення, всього суспільства були б для нього [Яцека] підтвердженням цієї оцінки, гордістю і болем водночас». Бо саме він визнав: «Мене захоплює, сповнює силою ота нечувана, ота неймовірна воля українців до незалежності, воля до здобуття незалежності, яка повторюється з покоління в покоління, попри табори й каторги. Мене зворушує та естафета мучеництва…»

Врешті-решт, ми, українці, самі почали гордитися собою, коли спинили навалу жорстоких рашистів. Нам важливо було почути слова, скажімо, недавнього гостя УКУ Жерарда Сейтса: «Сьогодні українці є одними з найстійкіших людей на планеті»[2]. Але як не заколисати себе такими похвалами? Чи таким же стійким є наш дух сьогодні?

Для описання я скористався б такою метафорою: «Землетрусу нема, але підземні поштовхи почастішали». Суспільство стало дуже чутливим до поганих новин – і, я б сказав, навіть залежними від них. Ентузіазм безоглядного спротиву щораз більше поступається місцем «тверезим» розрахункам.

1. Тут і далі всі цитати, за винятком однієї, взяті з публікації: zbruc.eu/node/118669

2. ucu.edu.ua/news/lidery-povynni-buty-gotovymy-do--vazhkoyi-ta-zhertovnoyi-roboty-ukrayinu-vidvidav-kanadskyj-profesor-zherard-sejts

12.

eprasa.pl 0fa553e3e3

Продовження з 11 сторінки

Стало чутно голоси тих, які донедавна мовчали: я маю на увазі «ждунів», «єдиноросів» і просто панікерів. Відповідно в суспільстві, яке три роки тому в одну мить натхненно піднялося на боротьбу, пішли тріщини, в які наш ворог залюбки вставляє свій лом.

Ні, я не маю наміру все змальовувати в чорних тонах: ніякої катастрофи нема. Проте не бачити загроз було б безвідповідально. І я спробую описати їх у різних ракурсах, почавши з найглобальнішого, геополітичного.

Не я перший підмітив, що за формулою «не дати Україні програти» причаїлася думочка «…але й не дати їй виграти». Україну все ще не бачать як одну з опор майбутньої безпекової конструкції світу, а тому все ще прагнуть «перевиховати» росію, бо який може бути мир без росії й путіна? Ідея розпаду російської імперії є для Заходу табу – і навіть наш друг Тімоті Снайдер радить українцям не озвучувати цю ідею.

Що ж, Захід також має свої «граблі», і рецидиви чемберленівської політики задобрювання агресора очевидні. Але зараз мені йдеться не стільки про Захід, скільки про українське суспільство. Адже ми потрапляємо в петлю взаємовпливів: чим більше вагається Захід, тим більше падає настрій в українців. Проте чим більше спадає ентузіазм боротьби в Україні, тим більше підсилюється переконаність на Заході, що спертися виключно на Україну небезпечно.

Пригадаймо собі, що переконало Захід посилати в Україну не таксі для президента, а зброю для опору? Одностайний моральний дух українців. Що потрібно сьогодні, щоб переконати Захід, що Україна готова стати несучою опорою майбутньої системи безпеки? Те саме: одностайний моральний дух українців. Але не тільки. Потрібен високий професіоналізм наших еліт, які спілкуються з західними партнерами. Потрібна радикальна зміна управлінських моделей, оскільки «ноги» нинішніх моделей все ще ростуть із формули «робити вигляд, але не бути». Потрібне радикальне преображення українського суспільства, під яким я розумію передусім оздоровлення суспільної моралі.

Якщо ми не здобудемося на це, то не здивуймося, якщо колись нас змусять прийняти позірний мир, який збереже статус росії як головного «контролера» східноєвропейського простору, що неминуче означатиме нову війну в найближчому майбутньому. Щоб схилити чашу терезів у наш бік, наш дух і наші спроможності мають стати значно «вагомішими».

Звичайно, з Яцеком ми говорили б сьогодні не тільки про це. Я уявляю собі, як гордився б він своїми краянами, бачучи, як у перші ж дні після початку повномасштабного вторгнення рашистів польський народ відкрив свої серця і свої домівки для українських біженців. Адже це було втіленням його найзаповітнішої мрії. І важко навіть передати, який величезний позитивний вплив це мало на бойовий дух українців.

Проте ми неминуче згадали б із Яцеком і про зернову блокаду польськими фермерами на нашому кордоні. Бо це дуже негативно вплинуло на дух українців, адже перед нами знову з'явився привид самотності у війні з росією. І я певен, що Куронь був би критичним щодо дій фермерів, особливо щодо висипання на землю українського зерна. Звідки така певність? Бо я навіки запам'ятав його сповідальні слова: «Ми щонайменше двічі унеможливили Україні здобути незалежність; натомість українці ніколи нам такої кривди не вчинили».

Отож він напевно підтвердив би слушність спостереження директора Європейського центру солідарності Базиля Керського з його вступної промови на недавньому Європейському форумі: «Коли Польща узгоджувала свою аграрну політику з ЄС, також треба було якось збалансувати економічні інтереси інших членів ЄС. Але ні німецькі, ні французькі аграрії свої кордони перед польською аграрною продукцією не блокували». Згодом у своїй промові я подякував пану Керському за це спостереження, відзначивши, що ця логіка силового тиску є виразним свідченням того, що проблеми з комуністичним спадком має не лише Україна, а й інші постсоціалістичні народи, як-от Угорщина, Словаччина й Польща. Пригадуєте слова Яцека, що сказані з іншого приводу, але легко перетлумачуються до нинішньої ситуації: «На жаль, ні ми, ні ви ще до того не дозріли, хоча безсумнівно дозріваємо щодня і щороку».

А тепер відійдімо від геополітики і згадаймо коротко про наші внутрішні справи. Стійкий і високий дух потрібен передусім нам, українцям, оскільки лише він може випалити наші одвічні національні недуги. Майдани й духовне піднесення початку війни засвідчили, що у цих надвисоких температурах наші регіональні, мовні й релігійні відмінності випаровуються, втрачають свою руйнівну дію. І міжлюдська довіра стає ледь не абсолютною. Але як тільки температури спадають, ці недуги повертаються, а отрута взаємної недовіри знову роз'їдає нашу національну солідарність.

Ми не раз говорили, що після закінчення війни наші одвічні відмінності можуть просто вибухнути, внаслідок чого наша перемога може обернутися поразкою. Але я хотів би загострити цей виклик, адже ми війну ще не виграли. Ведмідь іще не вбитий, а тому ділити його шкуру рано. І національна консолідованість потрібна нам передусім для перемоги. А залишитись консолідованими ми зможемо лише за умови, якщо наш дух буде високим і міцним.

Але не тільки. Він мусить бути ще й обачним. Бо наші регіональні відмінності, що проявляються не лише в мові чи релігії, а навіть у поведінковій культурі, є не лише великими, а й конфліктогенними. Вони легко стають інструментами в руках недобросовісних політиків. Отож високий дух нам потрібен ще й для того, щоб прийняти розумом і серцем той факт, що наша ідентичність – мозаїчна. Низький дух дивиться на мозаїку зблизька і бачить лише окремі шкельця, які дражливо різняться одне від одного. Високий дух дивиться на мозаїку з певної дистанції – і, як у Софії Київській, бачить у ній образ Оранти.

Отож тримаймо свій дух високим і, як мовиться у літургійних текстах, «вгору піднесім серця»! ●

eprasa.pl 0fa553e3e3

РІЧНИЦЯ

Григорій СПОДАРИК

«Польсько-російського кордону немає»

Польсько-український діалог мав таких промоторів, як Яцек Куронь – польський демократичний опозиціонер, суспільний діяч і політик. У 20-ту річницю смерті, котру відзначаємо 17 червня, варто згадати його ідеї, до яких слід було б прислухатись сьогоднішнім лідерам і політикам.

Куронь вважав: оцінювати спершу слід себе. Водночас зауважував, що, відстоюючи свої погляди, треба враховувати й думку іншої сторони. На початку 60-х років він публічно називав Українську повстанську армію фашистською і не заперечував потреби боротьби з нею. Однак виступав проти колективної відповідальності та засудження українців як нації. Масові депортації, зокрема акцію «Вісла», називав «гітлерівськими або фашистськими методами». Така оцінка цілковито відрізнялася від тодішньої державної антиукраїнської пропаганди.

У результаті частково вільних виборів до польського Сейму 4 червня 1989 р. Яцек Куронь став депутатом і головою створеної з його власної ініціативи Комісії національних та етнічних меншин. Як голова комісії він відіграв велику роль у прийнятті законів, що відкривали можливість вільного культурного та соціального розвитку для нацменшин. У розмові з Мирославом Чехом, надрукованій у 1-му номері «Зустрічей», Яцек Куронь наголошував, що внаслідок звільнення народів СРСР наближається момент безпосередньої взаємодії не так із москвою, як зі столицями незалежних держав на сході Європи. «З цього погляду те, як розвиватимуться стосунки між поляками та українцями, литовцями, білорусами, німцями, чехами й словаками, має першочергове значення для майбутнього країни, для можливості її реального розвитку. Бо час кордонів добігає кінця, попереду – час економічних спільнот. [...] Якщо ми не вирішимо конфлікти, які існують між нами, то станеться нещастя. А спосіб подолання конфліктів – це подолання взаємного негативного ставлення. Цей процес завжди треба починати з тих, хто тут живе, і змінювати польсько-українські відносини насамперед через зміну ставлення поляків до українців, які мешкають у Польщі», – говорив Яцек Куронь. Він пропонував також відмову від «принципу взаємозалежності», яким і донині у польсько-українських відносинах часто грішать політики. Говорив, що турбота про права польської меншини в сусідніх країнах повинна полягати передусім у гарантуванні прав меншин у самій Польщі, яка має показати приклад їхнього належного забезпечення. «Ми допомагаємо вашим меншинам зберегти свою національну культуру тут, і тому очікуємо того ж від вас», – такий підхід був у Яцека Куроня.

У зв'язку з розпадом СРСР він побоювався появи суперечок щодо кордонів, чому протиставляв перспективність ідеї про вільне переміщення людей. «Якщо йдеться про Львів, то я уявляю собі, що після обіду в п'ятницю зможу сісти на потяг і поїхати до Львова на суботу та неділю. І, коли я стану пенсіонером, зможу жити у Львові, не втрачаючи жодних прав, можливості жити, можливості діяти», – мріяв Яцек Куронь про Європу народів без кордонів, у якій є також східні сусіди.

Найскладнішою проблемою польсько-українських відносин він вважав складну історію. Польський діяч відзначав, що кожна сторона схильна пам'ятати несправедливість лише у свій бік та ігнорувати несправедливість, вчинену щодо іншого. Він переконував також, що польсько-українські відносини мають формуватися перш за все на рівні місцевих громад, спільного життя у таких містах, як Перемишль чи Львів, а також в економічній співпраці. «Тільки це ефективно вб'є ксенофобію, шовінізм і націоналізм. Але всього цього не станеться, якщо ми не перебудуємо власну свідомість і не переглянемо стереотипи», – вважав Яцек Куронь. Він бачив небезпеку в сприйнятті наших стосунків через річниці пам'яті заподіяних одне одному кривд. З одного боку, це згадка Волинської трагедії, з іншого – річниця акції «Вісла», пацифікація українських сіл у 1930-х роках, нищення церков на Підляшші, злочини у Павлокомі, Сагрині чи Завадці-Мороховській, коли поляки вбивали українських мешканців цих сіл. «Можна робити і так, тільки якими жахливими будуть наслідки цього!» – наголошував Яцек Куронь. Він також нагадував, що Польща двічі завадила Україні отримати незалежність у XX ст. Вперше – унаслідок перемоги 1918 р. над Українською Галицькою армією, вдруге – у результаті Ризького договору. «Ми як суспільство ще не готові до іспиту свого сумління, бо обтяжені комплексом жертви. Крім того, це почесне звання, і воно не допускає жодних відхилень, як-от визнання того, що польська сторона також була винуватцем. Через комплекс жертви поляки завжди виявляються потерпілими. Українці теж не готові до такого іспиту сумління. Але це й не дивно, адже відносини між народами та державами завжди двосторонні. Якщо одна сторона не може "подолати" себе, свої упередження та міфи, то важко очікувати, що це зробить інша, особливо якщо історично українці постраждали більше за Польщу. І це для мене очевидно. Перед нами дуже довгий шлях до досягнення катарсису в польсько-українських відносинах, і ми не маємо для цього жодної підготовки. Тяжіє над нами минула доба ПНР, у якій з українців зробили ворогів. Для об'єднання власної спільноти потрібен був ворог, і пропаганда ПНР шукала різних ворогів, але українці підходили для цього особливо. Нинішні польсько-українські відносини є наслідком усіх цих ускладнень», – сказав Яцек Куронь наприкінці свого життя, коли стосунки були напружені у зв'язку з 60-ми роковинами Волинської трагедії.

Минають роки, проте здається, що із труднощів, вказаних Яцеком Куронем, польсько-українські відносини так й не вирвалися. Солідарність у час повномасштабної російської агресії – це один їхній бік, а розсипане українське збіжжя на польських рейках – другий. Підтримана всіма політичними силами Польщі вимога про дозвіл ексгумації польських жертв в Україні у час, коли агресор розрізає небо української держави черговими ракетами, – третій. ●

(Використано статтю Анджея Фрішке «Боротися за примирення. Яцек Куронь щодо українського питання» зі збірки праць «Ґедройць і Україна», виданій польським ІНП, Варшава, 2014)

eprasa.pl 0fa553e3e3

Історичний календар

ЛИПЕНЬ

Підготувала редакція
Фото з Вікіпедії

7 липня 1659 р. – 365 років тому відбулася Конотопська битва, одна з ключових битв московсько-української війни 1658-1659 років.

Після смерті Богдана Хмельницького у 1657 році Україна переживала період нестабільності, який історики назвуть Руїною. Московське царство прагнуло скористатися ситуацією. Декларативно підтримуючи українського гетьмана Івана Виговського, Москва концентрувала військо на прикордонних землях та надіслала уповноваженого до полтавського полковника Мартина Пушкаря, який порозумівся з кошовим отаманом Запорозької Січі Яковом Барабашем і мріяв здобути гетьманську булаву за підтримки царя.

Виговський придушив повстання Пушкаря і Барабаша, кількість жертв якого фахівці оцінюють майже в 50 тисяч чоловік. Між тим московський уряд і надалі втручався у внутрішні справи Гетьманщини, не дотримувався Переяславських статей 1654 року, зазіхав на землі південно-східної Білорусі, завойовані Військом Запорізьким. Восени 1658-го, після того, як гетьман Іван Виговський уклав із поляками Гадяцький договір (передбачалося, що Україна отримає рівноправне місце у Великому князівстві Руському поряд із Польщею та Литвою), Московія перейшла до збройного вторгнення.

Армія білгородського воєводи Григорія Ромодановського з'єдналася з ворогами Виговського – Іваном Безпалим (у листопаді 1658-го його проголосили наказним гетьманом), осавулом Вороньком та запорожцями кошового Якова Барабаша – і захопила Миргород, Лубни, Пирятин. Ворогів вибили з України наприкінці 1658 року. Пропозицію боярина Олексія Трубецького про переговори Іван Виговський відкинув, саркастично зауваживши, що вкрай небезпечно з боярами зустрічатися – можна й голову втратити при таких зустрічах.

Навесні 1659-го в Україну вторглася московська армія під командуванням Олексія Трубецького, Григорія Ромодановського і Семена Пожарського (сучасні дослідники стверджують, що чисельність її була 50 тисяч). Московіти зруйнували Срібне, Борзну, передмістя Ніжина, однак застрягли під Конотопом, облогу якого розпочали 21 квітня 1659 року. П'ятитисячний козацький загін ніжинського полковника Григорія Гуляницького понад два місяці героїчно тримав оборону, що дало змогу Івану Виговському мобілізувати українське військо (16 тисяч) та залучити на допомогу наймані загони іноземців (кілька тисяч найманців із Польщі, Молдавії, Валахії, Трансільванії) і 30-тисячне військо кримського хана Мухаммед-Гірея IV.

4 липня 1659 року Виговський розбив передовий загін московської армії біля села Шаповалівка і підступив до Конотопа.

Вирішальна битва розпочалася 7 липня, коли гетьман з маршу атакував військо Трубецького і раптовим ударом захопив велику кількість коней. Наступного дня навздогін за Виговським рушила 30-тисячна кіннота Семена Пожарського, який переправився через річку Соснівку й отаборився. Тим часом непомічений ворогом загін Степана Гуляницького зруйнував переправу і загатив річку. Вранці 9 липня козаки атакували табір Пожарського, після чого імітували відступ. А коли ворог полишив табір і опинився у вузькому яру, із засідки нанесли потужний удар загони кримських татар. Московське військо було оточене і майже все знищене протягом дня. Вважається, що в Конотопській битві загинуло до 30 тисяч московітів, ще 15 тисяч потрапили в полон (у тому числі сам Пожарський і десятки знатних воєвод). Спостерігаючи такий погром, Трубецькой спішно зняв облогу Конотопа і ввечері почав відступ. Козаки й татари переслідували втікачів аж до московського кордону, Трубецькой дивом уник полону, хоча й отримав два поранення. Були втрачені артилерія, скарбниця, обоз, бойові знамена.

«Цвіт московської кінноти, що відбув щасливі походи 1654 і 1655 років, загинув за один день, і вже ніколи після того цар московський не був у змозі вивести в поле такого блискучого війська, – із сумом констатував російський історик Сергій Соловйов. – У жалібній одежі вийшов цар Олексій Михайлович до народу й жах охопив Москву… Після здобуття стількох міст, після взяття литовської столиці Москва затремтіла за свою власну безпеку; у серпні з наказу царя люди всіх станів поспішали на земляні роботи для укріплення Москви. Сам цар з боярами раз-у-раз приходив дивитися на ці роботи. Мешканці околиць зі своїми родинами й майном наповнили Москву, пішла чутка, що цар виїздить за Волгу, за Ярославль».

Скористатися перемогою під Конотопом не вдалося через несприятливе внутрішньополітичне становище та нові повстання промосковських сил у тилу.

17 липня 1849 р. – 175 років тому в Гадячі на Полтавщині народилася Олена Пчілка (справжнє ім'я – Ольга Петрівна Косач, у дівоцтві Драгоманова), письменниця, перекладачка, громадська діячка, фольклористка, етнографиня, мати поетеси Лесі Українки.

Вона походила із сім'ї небагатого дворянина Петра Драгоманова. Батько був високоосвіченою людиною, знав іноземні мови, передплачував книжки і журнали. Діти росли в атмосфері свободи й любові до всього українського. «Можна сказати, що українська течія оточала нас могутньо: се була українська пісня, казка, все те, що створила

eprasa.pl 0fa553e3e3

українська народна думка і чого держався тодішній народний побут, – згадувала Олена Пчілка. – А пісень чули ми за дитячі літа стільки, що й не злічити!.. Усякі народні обрядності не минали нашого двору: колядування, посипання, запросини на весілля… Чи можна ж було нам не знати українського слова, коли воно було просто таки нашою рідною, притаманною стихією?»

Олена Пчілка здобула домашню початкову освіту. Під час навчання в зразковому пансіоні шляхетних дівчат у Києві (1861-1866) мешкала у брата Михайла Драгоманова, який мав великий вплив на формування її світогляду. Після переїзду на Волинь, куди отримав призначення її чоловік Петро Косач, займалась етнографією, записувала народні пісні, обряди та звичаї, збирала зразки народних вишивок. Виданий у 1876-му «Український орнамент» здобув визнання як українських, так і європейських науковців. Перекладала твори Олександра Пушкіна, Михайла Лермонтова, Миколи Гоголя (збірка «Українським дітям» у 1882-му) та інших світових класиків. Згодом вийшла перша збірка поезій «Думки-мережанки» (1886). Була авторкою багатьох оповідань, що змальовували життя та прагнення тогочасної української інтелігенції. Серед кращих її творів – «Товаришки» (1887), «Світло добра і любови» (1888), «Солов'їний спів» (1889), «За правдою» (1889), «Півтора оселедця» (1908). З нею пов'язують привнесення в українську літературу нового типу жінок: вольових, сміливих, героїчних дівчат-патріоток («Юдіта», «Козачка Олена», «Діброва»).

Олена Пчілка писала нариси і спогади про видатних діячів української культури. Брала участь у жіночому русі. На відкритті пам'ятника Іванові Котляревському в Полтаві в 1903-му, попри заборону, виступила українською мовою. А в 1905 році була у складі української делегації, що на зустрічі в Санкт-Петербурзі з головою ради міністрів Сергієм Вітте вимагала відмінити заборону українського друку і шкільництва.

Як згадував Максим Славинський, одного разу Максим Антонович із Санкт-Петербургу намагався привітати Олену з літературним ювілеєм телеграмою українською мовою. Телеграфіст категорично відмовлявся, а коли прийшов директор відділення і дізнався про адресата, то дозволив зробити виняток: «вона навіть на прийомі у генерал-губернатора, де ми познайомилися, зі мною спілкувалася виключно українською». Була редакторкою і видавчинею журналу «Рідний край» (1906-1914) із дитячим додатком «Молода Україна» (перше періодичне видання для дітей у Наддніпрянській Україні), «Газети Гадяцького земства» (1917-1919). Організувала аматорський дитячий театр, писала п'єси. Соціалізм вважала утопією, основою суспільних змін, на її думку, мали стати культура та освіта. За радянської влади, святкуючи день народження Тараса Шевченка в Гадяцькій гімназії, огорнула погруддя Кобзаря синьо-жовтим стягом, що викликало лють місцевого комісара. В 1920-му заарештована за «контрреволюційні» виступи. Після звільнення виїхала в Могилів-Подільський, а від 1924 року мешкала в Києві. Працювала в комісіях Всеукраїнської академії наук, із 1925-го була член-кореспондентом ВУАН. Водночас вбиралась у національні строї та спілкувалася виключно українською мовою.

Померла 4 жовтня 1930-го в Києві. Похована на Байковому кладовищі поруч із чоловіком, донькою та сином.

27 липня 1884 р. у місті Копичинці Тернопільської області народилася Климентина Січинська, у шлюбі Авдикович-Глинська, українська промисловиця, підприємиця, меценатка та феміністка, з 1944 року – діаспорянка. Засновниця однієї з перших українських фабрик у Галичині та фабрики солодощів «Фортуна Нова» (нині частина фірми «Світоч»), спонсорка «Союзу українок».

Її батько – о. Микола Січинський, громадський діяч, посол до Галицького сейму, брат – Мирослав Січинський.

Була у шлюбі з письменником Орестом Авдиковичем, який помер 1918 року.

1922 року Климентина Авдикович-Глинська заснувала в Перемишлі невелику фабрику солодощів «Фортуна» – одну з перших українських фабрик у Галичині. Того ж року придбала двоповерховий будинок у Львові, куди було перебазовано й саму фабрику. Інвестувала кошти в капітальний ремонт приміщення та закупила найновіше на той час обладнання німецького виробництва.

1924 року з митрополитом Андреєм Шептицьким заснувала спільне підприємство – парову фабрику цукерків і помадок «Фортуна Нова», проєктна потужність якої після добудови та модернізації становила 5 тон продукції на день. На фабриці працювали, як правило, українки із середньою або вищою освітою. Наприкінці 1930-х, у період найбільшого розквіту, працювало 125 осіб персоналу і 6 агентів, які забезпечували збут продукції у містах. Фабрика мала кілька фірмових крамниць у Львові, а також по одній у Стрию та Дрогобичі.

Асортимент продукції був досить широкий – різноманітні цукерки, шоколад, печиво, морозиво, фруктові желе. Було випущено спеціальну серію шоколадок «Солодка історія України», на обгортках яких намальовано портрети правителів України від Володимира Великого до гетьмана Павла Скоропадського. Якість продукції була високою, тому вироби фабрики мали великий попит.

Фабрика співпрацювала з «Центросоюзом», «Народною торгівлею», «Земельним банком» та іншими українськими кооперативними організаціями.

1939 року «Фортуну Нову» націоналізувала радянська влада й перетворила її у Львівську кондитерську фабрику №3, яка після Другої світової війни разом із кількома іншими увійшла до складу підприємства, що відоме нині як кондитерська фірма «Світоч».

Авдикович-Глинська була прихильницею жіночого руху. Вона матеріально підтримувала «Союз українок». У червні 1934 році спонсорувала Жіночий конгрес у Станіславові (нині Івано-Франківськ), в якому брала участь.

1944 року емігрувала до Відня, там і померла 10 жовтня 1965 року.

eprasa.pl 0fa553e3e3

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА
Фото надав автор статті

О Мадярскым пути

На початку Гладышова од якисого юж часу стоят таблиці інформуючы, же сеса дорога то: *Węgierski Gościniec* (знимка 1). Бесідуют сесе вйіжджаючым (або входячым) до Гладышова, лем од стороны Маластова або Ждыні, адже подорожным хоснуючым путьом барз важным для історії той землі. Завдякы сесій дорозі (в середньовічы Бардеів лучачой з Бічом, званым товды малым Краковом, а гнеска з Горлицями) села лежащы попри нєй лацнійше и скорше могли ся розвивати. Гнеска тіж єст важна, але не аж так як давнішше, єст дорогом воєвідском (чысло 977) барз добрі знаном ватрянам. Долинянам найбарже хыбаль тямлят ся єй маґурскы кєры. Не знам, ци знают, як сут стары, до недавна сам єм не знал.

Сьліды старой дорогы

Дорога, лучача Бардеів з Горлицями, єст барз старым путьом (але не найстаршым, даколи оповім и о нім). Найстаршы гладышовяне юж лем з оповідань знали, же стара дорога до Горлиц и Біча през Маґуру ишла дешто інакше ниж гнешня. Давнішше на сесій діловій горі ани од стороны Гладышова, ани Маластова не было гнешніх, величезных кєр. Зову єй діловом, але она не лем воды ділила, єй верхами ишла границя медже Гладышовом а Панкном (а пак медже Прислопом и Новицьом а Маластовом). В середньовічы была східньом границьом земель Йоана Гладыша, якы в 1359 році одержал од Казимира Великого. Стара дорога під гору Маґуры и з єй вершка ишла просто як з бича стрілил, не мала так великых кєр як гнешня. На полудневым стоку не мож єй юж вздріти, заросла лісом, кільканадцет років тому сьлідно єй было ищы лем де не де. Так по правді то голым оком видно єй было юж лем на кєрах. Маґурскы кєры ищы кінцьом XX століття перетинала стежочка, будуча посьлідным залишком старой дорогы (провадила пішеходця прямо в гору старом дорогом). Выдоптували єй гладышовяне на піше, идучы до Маластова (та дальше; ходил єм ньом и я, та тіж не лем до Маластова ци Панкной), або маластовяне, идучы до Гладышова або Ждыні. Ишло ся ньом, бо коротила дорогу до Біча и Горлиц, перед выселеньом до міста ходжено головно лем на ярмаркы (урядовы справы тіж полагоджано того дня). На кєрах новой гідні треба было кроків надложыти, котрых пак перед містом чуло бы ся в ногах. Заросла, бо нихто юж ньом не ходит. Гнеска полудневу, стару, маґурску дорогу вказуют лем мапы, накреслены найпізнішше в 1850 році, а з сучасных лем мапа Ґеопорталю – ЛіДАРу (знимка 2).

Румуньскы стежкы и асфальтовы кєры стежками поперетинаны

Такы стежкы, якых колиси не бракувало и в нашых горах, вздрите в румуньскых Карпатах. Давнішше нихто з Гладышова до Панкной не ходил битыма дорогамы, на вершок Маґуры ишло ся найкоротшом дорогом, меджами, а пак стежком. Так по правді то до 1947 рока на Маґурі Маластівскій, по котрій иде дорога Бардеів лучача з Горлицями, не было нич, што належало бы до Маластова. Верхами горы, по котрій иде сеса дорога, ишла границя медже Гладышовом а Панкном. Гнеска шумит ту ліс, але давнішше на Маґурі было купета орного поля та лук. До Панкной лісовом стежком ишол єм ищы в 80-х роках XX століття, гнеска труднішше было бы си так дорогу коротиты, стежкы заросли лісом.

В румуньскых Карпатах люде до гнеска з села до села часто ищы ходят на піше, так як давно в нас. В Румуниі стежкы мечут ся в очы, бо сут фурт доптаны. Румуньскы Русине та Румуне часто до сусіднього села идут не дорогами, а стежочками. Асфальтовом было бы хыбаль зо три або и штирі раз дальше, адже дорогом треба было бы ити дуже довше. Стежочкы румуньскых Карпат вести нас будут просто в гору, не обходят єй так як асфальтовы дорогы. Карпацкы стежочкы, кєд верх за скоро ся двигат,

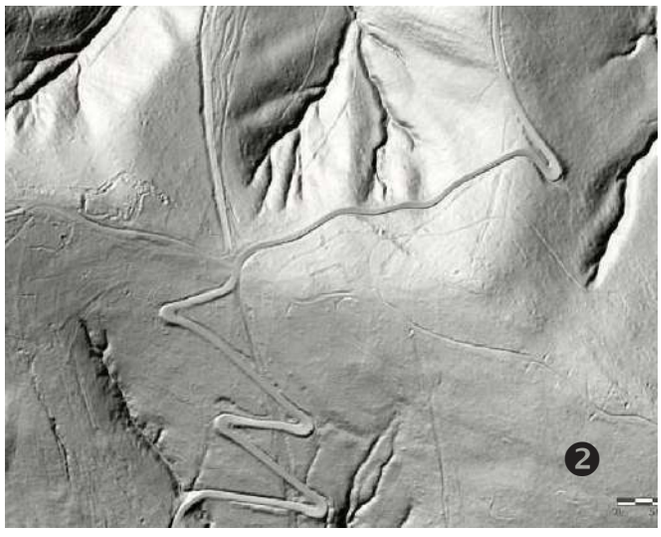

eprasa.pl 0fa553e3e3

часто выют ся так як и нашы маґурскы кєры. Идут не просто в гору, а горизонтально вздовж нєй, але не перестают вести пішеходців на верх горы. Нераз на місци завертают ничым добрий фурман (праві о 180 стопны, так як некотры маґурскы кєры на долученых мапах Ґеопорталю – ЛіДАРу). Карпацкы стежочкы ключачы провадят не лем на вершок, переходячы на другу сторону горы так само виют ся сходячы до сусіднього села. Карпацкий зиґзаковий хід хоц долшый, єст лекшый и безпечнішшый.

Не думайте, же люде, жыючы в румуньскых Карпатах, ходят нима зато, же бідують, авта мают и то непоганы. На кєрмешы перед румуньскым православным монастирьом в Мойсеях (*Moisei*) стояли юж при першых острых кєрах, наше тіж сме там лишыли. Спізненых не бракувало, асфальтовом дорогом треба было бы довше ити, а часу за дуже не было. Зато неєден понагляючый ся ишол стежками (але лем тот о міцных ногах и здравым серци – на Маґурі юж бы ся так не дало). Понагляли сме ся, бо заразіся мала зачынати ся Служба Божа, а єґомосьці з: *Благословенно Царство Отця и Сына, и Духа Сьвятого…* не будут ждати на никого.

Гальма на маґурскій дорозі

На старій дорозі, яка сходила та сходит до Маластова іншым стоком маґурского потока, острых кєр не є. Не заросла лісом, быти може зато, же зимом часто користают з нєй любителі лижованя. Авта лишают на вершку Маґуры, на парковиску и якраз старом дорогом «плугом» зйіжджают до долишньой стациі маґурского лижарского двигуна (Полякы зовут го: *wyciągiem narciarskim*, а Словакы: *lyžiarskym vlekom*). Хыбаль мало хто з них знає, же хоснуют старом дорогом, якой власникы двигуна не будовали.

Нашы предкы, як лем на Маґуру выіхали, то до самых Горлиц мали юж з гіркы, але радіти стали аж кєд щасливі вдало ся ім до Маластова зйіхати. Адже тремтіли не лем як ім на вершок Маґуры выіхати, але и як зйіхати з сесой горы. Товды з Маґуры не все зйіхати мож было так легко як гнеска, треба было гальмувати, часом аджи на остро. Товды іздило ся лем возами на деревяных колесах, окутых желізном обручом, а гальма была двояка. Кєд з горы за міцно не розганяло воза, старчыло ланцком (або міцным мотузом) на стале привязаным під шпідлярком до розворы (дручка, спинаючого задню телігу воза з передньом, та з дишльом и коньом – то такый хребт воза, лем же деревяний и штивний) зімати за спицю заднього колеса (то штоси в роді шприхы в колесі біциґля – адже ровера), жебы не обератало ся, лем іхало на смика.

Як фест розганяло, гальмувати треба было на остро, товды ряфу (адже згадану желізну обруч деревяного колеса) треба было зо два разы перевязати, обовязково лем ланцком. Треба было сесе зробити так, жебы ланцок, опасаючый ряфу, нашол ся під колесом, жебы в дорозі рил «борозду», жебы гальма была міцнішша. Задля того ритя до острого гальмуваня не мож было вжыти мотуза (хоц бы не знам як міцного), барз скоро бы ся перетер. Кєд такє бы ся стало, ґазда міг бы стратити не лем майно, везене на ярмарок, але и віз, и коня, а часом и жытя.

Іншым способом гальмуваня было підкладаня під колесо шляпы, яка тіж на стало привязана была до розворы. Была на выміряным грубім мотузі або ланцку, зато ньом гальмувало ся дуже лекше, старчыло єй лем підложыти під колесо. Шляпа – то такє штоси в роді грубой черевіковой підошвы, звано єй так, може задля того, же «обувано» в ню колесо. Тесьць мали єй аджи окуту, колесо выіжджало на шляпу и юж не обертало ся. Гальмуване все іхало си на ній, яка ставала ся плозом. При ужываню шляпы была дуже менша загроза гломліня спиці, но и воза тіж так міцно юж не розганяло. ●

eprasa.pl 0fa553e3e3

РЕЦЕНЗІЇ

Вікторія Амеліна, «Свідчення». Львів: Видавництво Старого Лева, 2024. – 80 с.

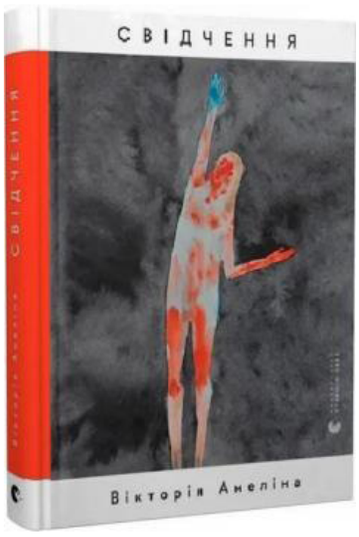

Дарина ПОПІЛЬ

Поетичний голос, що ніколи не стихне

Літо – час, здавалось би, приємних, теплих, безтурботних спогадів з дитинства. Ігри в хованки, «чемпіонати» під вікнами з бадмінтону, лазіння по деревах, «вибивали», «класики», «вище землі».

Дитинство сучасних українських дітей затьмарено вибухами, повітряними тривогами, слізьми, болем та втратами. Літо тепер для маленьких та великих українців сповнене не лише гарними спогадами. У наших календарях все більше сумних дат.

27 червня 2023 року в Краматорськ прилетіла ракета. Внаслідок удару загинуло 13 людей, серед них 4 дітей. 59 отримали поранення. Серед присутніх у ресторані, куди прилетіла ракета, була українська письменниця, документалістка, документаторка воєнних злочинів Вікторія Амеліна. Вікторія отримала травми, несумісні з життям. 1 липня письменниця померла у Лікарні Мечникова в Дніпрі.

У Вікторії залишився син та чоловік. Залишилось дуже багато недороблених проєктів, нереалізованих задумів та мрій.

Першу збірку віршів письменниці видали посмертно.

Тримати в руках нову книгу – завжди приємно. Книги мають свою фактуру, свій запах, свою енергію. Тримати в руках нову українську книгу про письменника, якого вбила росія, або письменниці, яку також вбила росія, – насамперед боляче. Але наступною приходить емоція вдячності, вдячності за те, що у нас були такі люди і що ці видання – продовження їхніх життів, історій. Ми повинні берегти їхні голоси, передавати наступним поколінням.

У рецензії на «Я перетворююсь… Щоденник окупації. Вибрані вірші» Володимира Вакуленка ми вже згадували про відчуття, наче переживаємо зараз вкотре «Розстріляне відродження».

«Книга „Я перетворююсь… Щоденник окупації. Вибрані вірші" розпочинається передмовою Вікторії Амеліної. Психіка відмовляється сприймати все, що трапилось. Важко усвідомити, що в сучасному світі одну людину могли викрасти і закатувати до смерті. А іншу під час її місії, яка, власне, полягала у фіксуванні таких злочинів, могла забрати з життя ракета. Ракета, що прилетіла в мирний заклад. Тримаючи в руках це видання, хочеться вщипнути себе і переконатися в тому, що це все сон. Але ж ні. І саме ця книжка є доказом, а також необхідним та важливим свідченням, доказом того, що трапилось і що відбувається далі в Україні» (№ 5 «НС» від 4 лютого 2024 року).

Збірка віршів Вікторії Амеліної також є доказом, поетичною візуалізацією усіх воєнних жахіть, віршованою хронологією емоцій авторки опісля початку повномасштабного вторгнення. Незадовго до загибелі письменниця прийняла рішення, що книга має бути, і влучно сформулювала її назву – «Свідчення».

Вікторія не встигла впорядкувати збірку самостійно, це зробили її близькі, друзі, найближчі подруги, яких вона називала сестрами. Усі вірші, що є в книзі, письменниця почала писати опісля 24 лютого 2022 року. Останній був створений незадовго до ракетного удару по Краматорську.

Вірші Вікторії стали її свідченнями, правдивими історіями про людей та їхній біль, які вона почала озвучувати поезією. Кожен вірш просто пронизує наскрізь, тому що він про реальність, про те, що довелось пережити тим, кого зустрічала Віка на своєму шляху.

«Хронологія збірки» наприкінці видання показує, якою активною, відданою була Віка своїм переконанням та своїй діяльності. Кількість проєктів та подій, спрямованих на підтримку України, допомогу постраждалим від росії та свідчень про правду усього, що відбувається в Україні, просто вражає. Вікторія скеровувала усю свою енергію та силу на боротьбу. Її стрімко обірване російською ракетою життя стало ще одним жахливим злочином. Розголос про цю трагедію набрав великих масштабів, інтелектуальні спільноти у всьому світі були вражені загибеллю молодої, талановитої української письменниці. Але, на жаль, як і після інших вбивств мирного населення в Україні, ракети не припинили опісля цього літати над українськими містами. Війна триває, забирає найкращих, а ті, хто поки залишились, пробують продовжувати справи таких, як Вікторія.

Збірка «Свідчення» живе, вона зроблена з великою любов'ю крізь великий біль. Це відчувається. Це не може не зачепити. Художнє оформлення книги Данила Мовчана відображає водночас велику любов, яка є в кожному тексті Вікторії, це любов до своїх людей, своїх міст, кожного рідного будинку та рідного камінчика. Але також це великий біль за кожне перерване життя, за кожне зруйноване подвір'я.

Поезія Вікторії – це реальність війни, яка поглинає, заковтує, руйнує. Хтось з неї випливе, хтось ні. Це сумне усвідомлення, але воно потрібне для того, щоб не тішити себе ілюзіями. Ілюзій немає, ворог не щадить нікого, він руйнує і невідомих українців, і відомих, і багаті будинки, і бідні. Ракета може прилетіти в ресторан або на дитячий майданчик.

Вірші Вікторії – це історії тих, хто вижив, і тих, хто помер. Історії інших, що стають історіями кожного з нас.

eprasa.pl 0fa553e3e3

***

у мене син і у неї син
у неї до війни було два
у мене завжди був один

і спробуй комусь іще поясни
що в неї і досі ще два сини
що той ясноокий не вмер, не зник
вона його родить щодня під крик
але крик жінки, не немовля
а хлопчик усе не кричить ніяк
хоча вона родить його щодня

він дивиться мовчки із темноти
так ніби благає їй помогти
але вона родить його сама
між нею і мною тепер пітьма

бо в мене син і у неї син
у неї до війни було два
а в мене завжди був один

і спробуй комусь іще поясни
що з нею на двох у нас три сини

26 квітня 2023

Немає чужих людей та чужих смертей. Кожна загибель – як шматочок тебе, що мертвіє разом з цією втратою. Ми об'єднані якимось велетенським еґреґором болю та спільних переживань. Часто здається, що зрозуміти це можуть лише українці. І справді, важко це пояснити людям з інших країн. Вони допомагають, переживають, співчувають. Але «три сини» – спільні лише для нас.

Світла пам'ять неймовірній, талановитій Вікторії Амелінiй.

Нехай Її сильна та щира поезія розлітається світом та оповідає правду. ●

Комплекс загальноосвітніх шкіл №2 ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі шукає:
1. Вчителя початкової школи та дошкільної освіти – повна ставка (звичайно, вчитель двомовний).
2. Логопеда – двомовного.
Зв'язатися зі школою можна за адресою:
zso2@um.przemysl.pl або за телефоном: **16 678 53 47**

ОГОЛОШЕННЯ

Перемололось
Життя,
Перемінилось.
Прийшло – промайнуло!
Сподіване краще
В надіях
Посивіло.

Нині –
Осіннє, бабине літо
Начало в'язати
Мережку Підляшшя,
Старовини
Пісень
Крилатих

(Іван Киризюк «Мережка»)

3 червня, напередодні свого 80-ліття,
після важкої хвороби відійшов у вічність
мешканець Нідзиці, уродженець підляського
села Полоски

✝ ІВАН КРАТ

Він трирічною дитиною з батьками, ріднею
і сусідами потрапив до села Яблонка
Нідзицького повіту, звідки раніше комуністи
вигнали частину автохтонних мешканців.
Хоч був депортований маленькою дитиною,
в пам'яті якої записалося не так вже багато про
рідні підляські Полоски, до останнього подиху
залишився вірним прабатьківській землі,
яку хотів повернути, роками змагаючись
у судах Польщі з тими, хто її загарбав
і не хотів повернути.
Схиляємо голови у скорботі й сумі разом з Його
**дружиною Маргаритою, синами Варфоломієм
та Адамом, онуками та рідними і близькими.**
Останнє пристановище Покійний знайшов
6 червня на цвинтарі в цій же Яблонці, де
спочивають його батьки, предки і сусіди, хоч сам
кілька десятиліть жив вже в Нідзиці.

Голова, Управа і Рада Ольштинського відділу ОУП

ДОРОГІ ЧИТАЧІ! Можливе запізнення газети залежить не від видавця, а від пошти. Нагадуємо, що замовлення на передплату приймає також Kolporter (kolporter.com.pl).

Редакція

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2000 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 0fa553e3e3

МІЖШКІЛЬНИЙ ВІДДІЛ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНШИНИ У ВАРШАВІ

НАБІР НА НАВЧАЛЬНИЙ РІК 2024/2025

ЗАПРОШУЄМО ДІТЕЙ-ГРОМАДЯН ПОЛЬЩІ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ВІКОМ ВІД 3 ДО 18 РОКІВ.

У ПРОГРАМІ :

- УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА
- ІСТОРІЯ І КУЛЬТУРА, ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ
- ДОДАТКОВІ ЗАНЯТТЯ: ТЕАТРАЛЬНИЙ ГУРТОК, КУЛЬТУРОЗНАВСТВО, ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ
- РЕЛІГІЯ (ЗА ЗГОДОЮ БАТЬКІВ)

УСІ ЗАНЯТТЯ ВІДБУВАЮТЬСЯ У СУБОТУ ТА НЕДІЛЮ

ПОДАТИ ЗАЯВУ МОЖНА ВІД 1 КВІТНЯ ДО 20 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ

БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ НА САЙТІ WWW.SP221.EDU.PL

eprasa.pl 0fa553e3e3